

МЕТОДИКА КОНТРОЛЮ ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ БАСКЕТБОЛІСТІВ

Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка

Анотація. У статті представлено результати досліджень з розробки методики контролю тактичної підготовленості баскетболістів.

Ключові слова: контроль, тактична підготовленість, методика.

Аннотация. Носко Н.А., Дейкун Н.П., Зайченко И.В. Методика контроля тактической подготовленности баскетболистов. В статье представлены результаты исследований по разработке методики контроля тактической подготовленности баскетболистов.

Ключевые слова: контроль, тактическая подготовленность, методика.

The summary. Nosko N.A., Deikun N.P., Zaichenko I.V. The control technique of tactical readiness of basketball players. In article the results of researches on development of the control technique of tactical readiness of basketball players are presented.

Keywords: the control, the tactical readiness, the technique.

Постановка проблеми. Високий рівень розвитку сучасного спорту вимагає ефективного вирішення основних проблем удосконалення теорії й методів керування тренувальним процесом, раціонального застосування сучасної технології підготовки спортсменів.

У теперішній час у тренувальному процесі вже практично досягли граничних величин росту показники обсягів й інтенсивності навантаження (Платонов В.М., 2004, Булатова М.М., 1995 та інші).

У сучасній стратегії підготовки спортсменів високої кваліфікації в ігрових видах спорту тактико-технічна підготовка є стрижневим системоутворюючим елементом всієї багатогранної структури навчально-тренувального процесу (Вальгін А.І., 2003, Єрмаков С.С., 2002, Хромаєв З.М., Поплавський Л.Ю., Защук Г.С., 2003, Носко М. О., 2003).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз спеціальної науково-методичної літератури (Корягін В.М., 1998, Лосєва І.В., 1997, Кравець Ю.М., 1997, Латишкевич Л.А., 1996 та інші) показує, що в цей час особливо відчувається недостача науково-методичних рекомендацій в області вдосконалення тактико-технічної майстерності баскетболістів високої кваліфікації. Практика змагальної діяльності показує, що гравці багатьох команд усе ще недостатньо використовують той великий резерв майстерності, який може бути реалізований при удосконаленні комплексної тактико-технічної підготовки спортсменів.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є вдосконалення технології програмованої тактико-технічної підготовки баскетболістів високої кваліфікації.

Результати досліджень

Здійснення завдання підготовки баскетболістів високої кваліфікації неможливе без створення науково-обґрунтованої системи комплексного контролю.

Ціль контролю, у першу чергу, полягає у виявленні й оцінці показників, які відображають поточний стан спортсмена на різних етапах навчально-тренувального процесу й динаміку найбільш значимих компонентів готовності спортсменів до

відповідальних змагань. Лише на основі надійних та інформативних даних тренери можуть вибрати найбільш ефективні педагогічні впливи.

Проблема створення уніфікованої системи комплексного контролю підготовки спортсменів надзвичайно складна. Це обумовлене, у першу чергу, слабкою погодженістю вихідних теоретичних позицій з даного питання в спортивній педагогіці. Доводиться констатувати неузгодженість на трьох умовах проблеми комплексного контролю:

- виділенні об'єктів і параметрів контролю;
- одержанні первинних даних про конкретні параметри контролю;
- інтерпретації емпіричних даних у практичних цілях.

За будь-яких підходів до вирішення питання про вибір об'єктів і параметрів діагностики необхідно мати на увазі, що методики, застосовувані в діагностичних цілях, повинні відповідати специфічним вимогам у порівнянні зі звичайними дослідницькими методиками.

Діагностичне обстеження спрямоване на те, щоб науково обґрунтованими засобами одержати достовірні знання у властивостях конкретних одиничних об'єктів, у даному випадку спортсмена й спортивної команди, з метою використання цих знань у практиці тренувального процесу й змагальної діяльності.

Діагностична процедура, таким чином, – це дослідницька методика, яка відповідає багатьом додатковим і досить високим вимогам. Тому будь-яка діагностична методика (тест) може бути використана й у чисто дослідницьких цілях, тоді як практично жодна дослідницька методика без спеціальної роботи не стає діагностичним засобом.

Найбільш актуальним завданням є подолання пасивно-констатуючого характеру діагностичних методик, їх перетворення в активний елемент цілеспрямованого формування необхідних спортивних якостей і здібностей.

Для вирішення виникаючих труднощів, насамперед, необхідний науковий пошук і розробка теоретично більш обґрунтованих, а головне, методик, які враховують особливості й специфіку конкретних видів спорту.

Завдання дійсного дослідження складалося в розробці:

- по-перше, методики діагностики рівня тактичної підготовленості баскетболістів;
- по-друге, програми контролю тактичної підготовленості баскетболістів.

Баскетбольна команда (команда баскетболістів) може розглядатися в якості елементарної структурної одиниці. Діяльність баскетболістів відбувається як у формі індивідуальних, так й у формі групових і командних дій. (В останніх випадках прийнято вживати термін «взаємодія»). Вище викладене припускає й викликає необхідність розробки такої методики, що дозволяла б у єдиній понятійній системі описати особливості як індивідуального, так і групового (командного) прийняття рішення.

Наступне положення, на яке орієнтувалися при розробці методики, складалося в необхідності одержання інформації про рівень тактичної підготовленості в реальних умовах змагальної діяльності, інтерес до якої за останні роки значно підсилювався. Це викликано, в основному, двома положеннями:

- по-перше, необхідністю максимально наблизити тренувальний процес до реальних запитів змагальної діяльності;
- по-друге, широким поширенням нового, перспективного напрямку в керуванні системою підготовки спортсменів, заснованого на цільовому прогнозуванні (В.В. Кузнецов, 1979). Останнє необхідне для вирішення всіляких завдань: створення моделей найсильніших спортсменів, моделювання змагальних умов у тренуванні, планування й корекції тренувального процесу, обґрунтування модельних характеристик підготовленості тощо. Разом з тим, змагальна діяльність вивчена неповно. Особливо це стосується дослідження різних сторін тактичної підготовленості баскетболістів.

Вище викладене диктує конкретні вимоги до вибору методики й організації контролю тактичної підготовленості спортсменів.

З урахуванням вище викладеного нами розроблена методика символно-графічного запису тактичних дій баскетболістів (СГЗТД), що дозволяє реєструвати позитивні й негативні дії, які виконуються баскетболістами в процесі гри. У ході спеціально організованих спостережень фіксувалися тактичні рішення, що дозволяють оцінювати логічний зміст виконуваних ігрових рішень. Виділено наступні загальні критерії доцільності й своєчасності виконання ігрових дій:

1. Наявність просторово-тимчасової переваги.
2. Відповідність рівню спеціальної підготовленості, морфофункціональних, антропометричних і фізичних якостей.
3. Відповідність ігрових дій командному ритму гри, окремій ігровій фазі.
4. Відповідність командній тактиці, ігровій дисципліні.
5. Адекватне сполучення ряду послідовних або паралельних тактичних дій.

У результаті логічного аналізу ігрової діяльності й анкетного опитування тренерів з баскетболу (n=21) були визначені ігрові тактичні дії, що роблять певний вплив на формування позитивного або негативного результату.

Оцінка доцільності – недоцільності виконання певних ігрових прийомів здійснювалася із залученням думки тренерів і фахівців. Шляхом обчислення коефіцієнта конкордації (W) визначався ступінь погодженості думок тренерів про позитивний або негативний характер виконання тактичного ігрового прийому.

Результати свідчать про досить високий ступінь погодженості тренерів про доцільність виконання баскетболістами ігрових тактичних дій, що реєструються за методикою СГЗТД – у захисті й у нападі.

Найбільш одностайна думка тренерів і фахівців в оцінці наступних ігрових прийомів:

а) у захисті	– переключення (0,821)
	– блокування кидків (0,784)
	– перехоплення м'яча (0,689)
б) у нападі	– кидки в кільце (0,834)
	– ведення м'яча (0,812)
	– передачі м'яча (0,795)

Доцільність виконання баскетболістами інших ігрових прийомів (дій) оцінюється фахівцями менш узгоджено, однак на достовірному рівні.

Результати анкетного опитування тренерів дозволили не тільки підвищити однозначність інтерпретації спостерігачами виконання спортсменами тактичних дій, але й обґрунтувати об'єктивність розробленої нами методики, як один із критеріїв науковості.

Розглянемо більш докладно процедуру запису й аналізу розробленої методики (на прикладі нападаючих дій).

1. Гравець успішно проводить тактичний прийом і закидає м'яч у кошик.
2. Гравець правильно поставив заслін і забезпечив чисельну перевагу.
3. Гравець добре взаємодіє після постановки заслону.
4. Доцільне рішення й виконання передачі.
5. Недоцільне рішення про напрямок передачі
6. Доцільне рішення про застосування відволікаючих дій.
7. Вдалий вибір позиції при боротьбі за м'яч, що відскочив від щита.
8. Доцільне рішення про застосування ведення м'яча.
9. Недоцільне рішення про виконання ведення м'яча.

Позитивні й негативні дії при реалізації штрафних кидків не розглядалися. Для реєстрації застосовувався спеціально розроблений бланк спостереження за змагальною діяльністю баскетболістів.

У ході апробації методики були отримані дані, що відображають її

діагностичну диференціюючу інформативність, а також надійність одержуваних показників.

Для доказу діагностичної інформативності отриманих показників з'ясовувався їх взаємозв'язок з результатами ігрової діяльності, які ми більш диференційовано представимо в такий спосіб:

- а) результат зустрічі (виграш - програш);
- б) кількість закинутих очок;
- в) кількість пропущених очок;
- г) різниця в підсумковому рахунку.

Результати кореляційного аналізу (табл. 1) свідчать про досить високу діагностичну інформативність показників, одержуваних за допомогою методики СГЗТД.

Таблиця 1

Показники діагностичної інформативності одержані за методикою СГЗТД

Показники	Рівень тактичної підготовленості				
	загальний	у захисті	у нападі	індивіду- альний	груповий
Результат зустрічі (програш-виграш)	0,6222***	0,596***	0,634***	0,572***	0,629***
Кількість закинутих очок	0,414*	0,305	0,618***	0,415*	0,589***
Кількість пропущених очок	0,620***	0,596***	0,292	0,506**	0,498***
Різниця в підсумковому рахунку	0,426*	0,516**	0,316	0,422*	0,302

Примітка: * – 0,05; ** – 0,01; *** – 0,001.

Той факт, що кількість закинутих і пропущених очок мають різний ступінь кореляції з показниками тактичної підготовленості, вимагає особливого, додаткового вивчення й осмислення і, мабуть, він відноситься до перевірки інформативності показників.

Висновки

У ході апробації методики були отримані дані, які відображають її діагностичну диференціюючу інформативність, а також надійність одержуваних показників.

Перспективи подальших досліджень. Головним напрямком наших досліджень у подальшому стане впровадження розробленої методики в навчально-тренувальний процес баскетболістів на різних етапах багаторічного удосконалення.

Література

- Хромаев З.М., Поплавский Л.Ю., Защук Г.С. Тетрадь тренера по баскетболу. – К., 2003. – 128 с.
- Баскетбол. Офіційні правила. – Рівне: «Ліста-М», 2002. – 84 с.
- Вальтин А.И. Проблемы современного баскетбола. – К., 2003. – 149 с.

Надійшла до редакції 22.03.2005 р.